

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.I.21.457/2013/7.szám

A Kúria a Hronszy Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Hronszy Regina ügyvéd), a másodfokú és a felülvizsgálati eljárásban dr. Balogh Zoltán ügyvéd által képviselt felperesnek alperes ellen végrendelet érvénytelenségének a megállapítása iránt a Miskolci Törvényszéken 25.P.20.124/2012. számon folyamatban volt perében a Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.293/2013/3. számú jogerős ítélete ellen a felperes által 11. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

k ö z b e n s ő í t é l e t e t :

A Kúria a Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.293/2013/3. számú jogerős közbenső ítéletét hatályában fenntartja.

A le nem rótt 1.525.700 (Egymillió-ötszázhuszonötezer-hétszáz) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Ez ellen a közbenső ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából irányadó, megállapított tényállás szerint az örökhagyó végintézkedés hátrahagyása mellett 2010. december 10-én elhunyt. A felperes az örökhagyó egyetlen gyermeke; az alperes az egyik unokája. Az örökhagyó a 2010. május 11-én ügyvéd által szerkesztett okiratba foglalt végrendeletében általános örököseül az alperest nevezte meg, egyben a felperest a Családjogi törvényen alapuló tartási kötelezettség elmulasztása miatt kitagadta, másik unokájával együtt. A végrendeletet egymás jelenlétében írták alá az örökhagyó, az okiratot szerkesztő ügyvéd és egy további személy mint végrendeleti tanúk.

A közjegyző ideiglenes hatállyal végrendeleti öröklés jogcímén adta át az alperes részére a 30.023.450 forint értékű hagyatékot.

A felperes módosított keresetében elsődlegesen a végrendelet érvénytelenségének a megállapítását kérte az 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 631. § a) pontja alapján. Álláspontja szerint a végrendeleti tanúk egyike nem volt képes az örökhagyó személyazonosságának tanúsítására, mivel őt a végrendelet aláírása előtt nem ismerte és

személyazonosságát nem ellenőrizte. Másodlagos keresetében a végrendeletben tett kitagadása érvénytelensége folytán 15.257.375 forint kötelesrész kiadására kérte kötelezni az alperest elsődlegesen pénzben, másodlagosan természetben.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Indokolásának jogi okfejtése szerint a Ptk. 629. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt feltétel, az allográf végrendelet érvényessége megvalósult. A tanú a végrendelkező személyazonosságának tanúsítására képes volt, az általa már ismert ügyvéd igazolta a végrendelkező kilétét a végrendelet aláírását megelőzően, ezért arra a következtetésre jutott, hogy a teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt végrendelet alaki hibáját a felperes az eljárás során nem bizonyította [Ptk. 653. §, Pp. 164. § (1) bekezdés].

A másodlagos kereseti kérelem kapcsán kifejtette, hogy az örökhagyó által megjelölt kitagadási ok a törvényen alapuló tartási kötelezettség megsértésével megvalósult, ezért a másodlagos kereseti kérelmet is elutasította.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és megállapította, hogy az örökhagyó 2010. május 11-én tett végrendeletének a felperest kitagadó része érvénytelen, ezért a felperes kötelesrészre jogosult. Az elsőfokú bíróságot a kötelesrész mértékének megállapítása és kiadása tárgyában az eljárás folytatására és újabb határozat hozatalára utasította.

A tényállást kiegészítette az alábbiakkal:

A végrendelet kihirdetését követő, a 2011. október 5-ei, az alperes és jogi képviselője jelenlétében megtartott hagyatéki tárgyaláson a jelenlévő törvényes örökös felperes a meghatalmazottja útján tett nyilatkozatában a végrendeletet alakilag elfogadta, a kitagadását vitatta, egyben kötelesrész iránti igényt érvényesített. A keresetében elsődlegesen az örökhagyó belátási képességének hiányára és a végrendelet hamis voltára hivatkozással kérte a végrendelet érvénytelenségének megállapítását, majd később alapította arra, hogy az egyik végrendeleti tanú nem volt képes a végrendelkező személyazonosságának a tanúsítására.

Az így kiegészített tényállás alapján is egyetértett az elsőfokú bíróságnak az elsődleges keresetet elutasító érdemi döntésével, de annak jogi indokaitól eltérő álláspontja szerint a hivatkozott érvénytelenségi ok fennállását az elsőfokú hatóság tévesen vizsgálta érdemben.

A jogerős közbenső ítéletben kifejtettek szerint a végrendelet érvénytelensége a Ptk. 653. §-a értelmében kizárólag a jogosult erre való hivatkozása esetén vehető figyelembe (PK 85. sz. állásfoglalás). Az egységes bírói gyakorlat szerint a megtámadásra

jogosult felperesnek a végrendelet érvényességét elismerő, hagyatéki eljárásban tett nyilatkozata, tartalma alapján az örökhagyó hagyatékának öröklésével kapcsolatos, anyagi joghatás elérésére irányuló anyagi jogi, a megtámadás jogáról való lemondásnak minősülő nyilatkozat. A Legfelsőbb Bíróság PK 261. számú állásfoglalása szerint pedig a hagyatéki eljárás során tett anyagi jogi nyilatkozat addig vonható vissza, amíg arról az érdekelt másik fél tudomást nem szerzett, a későbbi visszavonás hatályosságához a nyilatkozattal jogot szerzett másik érdekelt fél beleegyezése szükséges. Ennek hiányában az érdekelt a jognyilatkozatát a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános szabályai alapján támadhatja meg. Figyelemmel arra, hogy a hagyatéki eljárásban tett nyilatkozat a Ptk. 199. § (1) bekezdése szerint olyan egyoldalú nyilatkozat, amelyre a szerződésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni, e nyilatkozat visszavonásával kapcsolatban a Ptk. 211-215. §-ai, megtámadására pedig az általános ügyleti nyilatkozatok megtámadására vonatkozó rendelkezések az irányadók. Mindebből következően, ha az érdekelt a végrendeletet érvényesnek ismerte el, annak megtámadási jogát csak akkor gyakorolhatja, ha az érvényességet elismerő jognyilatkozatát megtámadja és azt a bíróság érvénytelenné nyilvánítja.

A jelen esetben a hagyatéki tárgyaláson a felperes jognyilatkozatáról az alperes tudomást szerzett. A felperes részéről a módosított kereset előterjesztése a jognyilatkozat visszavonásának minősül, amelyhez az alperes nem járult hozzá és azt a felperes sem támadta meg. Ezáltal az érvényes és hatályos jognyilatkozat a felperest köti, és a másodfokú bíróság álláspontja szerint a végrendelet érvénytelenségének a megállapítására irányuló kereset ez okból utasítandó el. Erre tekintettel a másodfokú bíróság úgy foglalt állást, hogy az előtte folyamatban volt eljárásban nem volt helye a végrendelet érvénytelenségét érintő fellebbezési érvek érdemi vizsgálatának.

A másodfokú bíróság a másodlagos kereseti kérelmet alaposnak találta: a kifejtett indokai szerint a végrendelet felperest kitagadó része érvénytelen, a felperes kötelesrészre jogosult.

A jogerős közbenső ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását kérte az elsődleges kereseti kérelme szerint. Másodlagosan az első- vagy a másodfokú bíróságnak új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság az irányadó jogszabályokból [Ptk. 654. §, Ptk. 207. § (3) bekezdés, Ptk. 236. §] téves jogi következtetést vont le, amikor úgy foglalt állást, hogy kötve van a hagyatéki tárgyaláson tett nyilatkozatához. Arra hivatkozott, hogy hagyatéki eljárásban a - meghatalmazottja útján - elsődlegesen a törvényes öröklés szabályai szerint kérte a hagyaték átadását. Ez a nyilatkozata helyesen értelmezve csakis a

végrendelet érvénytelenségére való hivatkozásnak tekinthető. Érvelése szerint a jogi képviselőjétől származó egyoldalú nyilatkozatot a másodfokú bíróság a PK 85. és PK 261. számú állásfoglalásokra hivatkozással kiterjesztő értelmezéssel tévesen tekintette a megtámadási jogról történő lemondásnak. A végrendelet érvénytelenségének megállapítását a Ptk. 654. §-a szerint, mint tulajdoni igényt bármikor érvényesíthette. Hangsúlyozta, hogy kizárólag a végrendeleti tanúk kihallgatását követően (2012. augusztus 31-i 27. sorszámú tárgyalási jegyzőkönyv) került abba a helyzetbe, hogy ezt a jogát érvényesítse, azaz a Ptk. 326. § (2) bekezdésében foglaltakat alkalmazva, menthető okból nem tudta követelését előbb érvényesíteni. Korábban ugyanis a Ptk. 631. § a) pontjára alapított végrendelet megtámadási okot nem ismerhette. További érvelése szerint a hagyatéki eljárásban tett nyilatkozata egy örökléssel kapcsolatos egyoldalú jognyilatkozat, amely nem minősíthető olyan szerződési ajánlatnak, amelyre a Ptk. 211-215. §-ai az irányadók.

Ezt követően az elsőfokú bíróságnak a végrendelet érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetet érdemben elutasító rendelkezését támadta a Pp. 206. §-ában foglaltakra, a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésére alapítottan.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Kúriának a felperes felülvizsgálati kérelme alapján elsődlegesen abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia, hogy a felperes rendelkezett-e perbeli legitimációval a végrendelet megtámadására.

A Kúria mindenben egyetért a másodfokú bíróság által kifejtett jogi érveléssel, azt megismételni nem kívánja, a jogerős közbenső ítélet helyes indokaira a Pp. 270. § (1) bekezdése szerint alkalmazandó Pp. 254. § (3) bekezdése alapján visszautal. A másodfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a törvényes örökösnek a hagyatéki eljárás során tett az a nyilatkozata, amely szerint a más javára alkotott végrendeletet érvényesnek fogadja el, tartalmában a végrendelet megtámadásának jogáról való lemondásnak minősül. E nyilatkozat visszavonásával kapcsolatban a Ptk. 211-215. §-ai, a megtámadásra pedig az általános ügyleti megtámadásra vonatkozó rendelkezések az irányadók (Ptk. 210. §).

A felperes a jelen eljárást megelőzőleg, illetőleg a jelen eljárás során sem támadta meg a hagyatéki eljárásban tett joglemondó nyilatkozatát a Ptk. 210. §-ában foglalt megtámadási okokra hivatkozással.

Téves a felperes érvelése, miszerint csak a peres eljárás során (27. sorszámú jegyzőkönyv), a végrendeleti tanúk kihallgatását követően került olyan helyzetbe, hogy megtámadási jogát érvényesíthesse, követelését menthető okból ezt megelőzően nem tudta érvényesíteni.

Az egységes bírói gyakorlatnak megfelelően (BH 1985.59., BH 2013.302.) a felperesnek a hagyatéki eljárás során a végrendelet megtámadása kapcsán tett joglemondó nyilatkozatára figyelemmel, a végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti kereset előterjesztésének az előfeltétele volt a felperes joglemondó nyilatkozatának az eredményes megtámadása.

Tekintettel azonban arra, hogy e joglemondó nyilatkozatát a felperes nem támadta meg, a hagyatéki eljárás során tett jognyilatkozatát érvényesnek kellett tekinteni. Következésképpen, miután a felperes a végrendelet megtámadásának jogáról érvényes jognyilatkozattal lemondott, annak megtámadására - érvénytelenségének megállapítására - a Ptk. 653. §-a értelmében keresetösségi joggal (perbeli legitimációval) nem rendelkezett. Az érvényes joglemondó nyilatkozata folytán a felperes a perbeli végrendelet kapcsán semmilyen megtámadási ok érvényesítésére nem volt jogosult, ezért teljes egészében alaptalan a Ptk. 326. § (2) bekezdésben foglaltakkal kapcsolatos érvelése, amint érdektelen a Pp.206. §-ának megsértésére való hivatkozása is.

Mindezekre figyelemmel a Kúria a másodfokú bíróság jogerős közbenső ítéletét - a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabálysértés hiányában - a Pp. 274. § (1) bekezdése szerint tárgyaláson kívül meghozott határozatával a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A felperes személyes költségmentessége folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket - az alaposnak bizonyult kötelesrész iránti igényre tekintettel 15.257.375 forint felülvizsgálati érték figyelembevételével - az állam viseli a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján. Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő, ezért a felülvizsgálati eljárásban a Pp. 270. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 75. §-a szerinti perköltsége nem merült fel.

Budapest, 2014. augusztus 27.

Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné dr. Ágh Bíró Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Kiss Gábor s.k. bíró